

עלון בנגינות מזמור שיר

בס"ד

כניסת שבת 4:00
יציאת שבת 5:15

הוצאה לאור:
יצחק חלבה 052-6025436

גיליון מס' 1037 ט' כסליו תשפ"ו

ויצא

רעיונות על הפרשה על פי תורתו של הרב אביגדור נבנצל שליט"א

יעקב אבינו לקח את בניו ואת נשיו וברח מבית לבן "לְבֹאֹא אֶל יַעֲזֹק אָבִיו אֶרְצָה כְּנָעַן" (בראשית לא, יח).

לפני יציאתם מפרדן ארם נאמר: "וַתֵּצֵא רָחֵל אֶת הַתֶּרְפִּים אֲשֶׁר לְאֵבֶיהָ" (שם יט) לא מפורש במקרא מהם התרפים הללו. רש"י מתאר (הגאות ברש"י מכת"י) את אופן עשייתם של התרפים ומסביר שהם סוג של עבודה זרה (רש"י שם) וכן תרגם אונקלוס: תרפים - 'צלמניא'. לפי זה מסביר רש"י: "להפריש את אביה מעבודת אלילים נתכוונה" כלומר רחל רצתה למנוע מאביה לבל ימשיך להיכשל באיסור חמור של עבודה זרה.

האבן עזרא והרשב"ם מסבירים שמטרת רחל היתה למנוע מלבן לגלות באמצעות התרפים את בריחת יעקב ובניו ואת מיקומם, שכן היו לתרפים כוחות מסוימים הנובעים ממקור טומאה אשר באמצעותם לבן היה מגלה עתידות.

והנה גם ללא התרפים לבן רדף אחרי יעקב ומשפחתו והשיג אותם בהר הגלעד, ולאחר נאום ארוך לבן טען טענה מאשימה כלפי יעקב "לָמָּה זָנַבְתָּ אֶת אֶלֹהֶי" (שם ל) יעקב אבינו דחה אשמה זו מכל וכל ואף הזמין את לבן לחפש בכל המחנה אחר אבדתו, מבלי לדעת שרחל גנבתם. "וְרָחֵל לָקְחָהּ אֶת הַתֶּרְפִּים וְהַשִּׁמִּים בְּכֹר הַגָּמָל וְהַשֵּׁשׁ עֲלֵיהֶם" (שם לד)

שואל מו"ר הרב נבנצל שליט"א: מדוע רחל החביאה את התרפים דווקא בכר הגמל? מסביר הרב: אומנם לפי הפשט אין מקום טוב יותר להחביאם מאשר כר הגמל, היות ועל ידי התירוץ "כִּי דָרַךְ גָּשִׁים לִי" רחל מנועה מלקום בפני אביה ולקיים מצוות כיבוד הורים וממילא לבן לא יצליח לגלות היכן הם.

אלא שלפי הזוהר הקדוש ישנה סיבה נוספת: אכן היה בכוחם של תרפים לגלות ללבן את המתרחש ואף לצעוק ללבן איפה הם מוחבאים. אולם במה דברים אמורים? כשמכבדים אותם. וכן משמע מפירוש רש"י: "מדליקים לפניו ומשתחוים לו ומדבר עמהם" (שם) לעומת זאת כשמבזים אותם הרי שסר כוחם מעליהם ושוב אין להם יכולת כלל וכלל.

נמצא שרחל פעלה בצורה מתחכמת: התיישבה על התרפים לא רק כדי להחביאם מלבן אלא כדי לבזות אותם על מנת שיאבדו את כוחם.

כך היא דרכה של כל עבודה זרה: כוחה - במידה ויש לה - יפה אך ורק בזמן שבני אדם מייחסים לה חשיבות, אולם כשמבזים אותה הרי היא מאבדת את כוחה.

רעיון זה בא לידי ביטוי הלכה למעשה. הרמב"ם פסק: (הלכ' ע"ז פ"ז ה"ב) "עֲבֹדַת כּוֹכָבִים וּמִשְׁמָשִׁיָּה וְתִקְרָבַת שָׁלָה וְכָל הַנֶּעֱשֶׂה בְּשִׁבְלָה אִסּוּר בְּהִנָּאָה". אולם כאשר הגוי מבטל את העבודה זרה ואינו מייחס לה כוח אלוהי - בטל ממנה איסור ההנאה. וכך פוסק הרמב"ם:

"עֲבֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁל עֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁבִטְלוּהָ קִדְּם שֶׁתְּבֹא לִידֵי יִשְׂרָאֵל הָרִי

זו מתרת בהנאה שְׁנֵאָמַר (דברים ז-כח) 'פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בְּאֵשׁ קִשְׁבָּאוֹ לִידֵינוּ וְהוּן נוֹהֲגִין בָּהֶם אֱלֹהוֹת, אֲבָל אִם בְּטָלוּם הָרִי אֵלֹו מִתְּרִין" (שם, פ"ח ה"ח)

רעיון זה בא לידי ביטוי גם בביטול החמץ בפסח. החמץ רומז על הגאווה והרגשת החשיבות העצמית, וכדברי החינוך (מצוה קיז) בטעם האיסור להקטיר מהשאור אשה לה: העיסה תופסת בהתחלה מקום מועט, אולם השאור הניתן בה גורם לה לתפוח וזה רומז למידת הגאווה ועל כן אין הקב"ה חפץ בזבח זה, שנאמר: "תוֹעֲבַת ה' כָּל גָּבַהּ לֵב" (משלי טז, ה). ואע"פ כן, כשמבטלים את החמץ בטל איסורו, שכן כל חשיבותו נובעת מהתייחסות האדם אליו, וכשהאדם מבטלו ומתייחס אליו כעפרא דארעא אין לו כל חשיבות מצד עצמו; אומנם אסור להקטירו על גבי המזבח שכן לא מקטירים עפרא דארעא, אולם גבי איסור 'בל יראה' בפסח הביטול אכן מועיל.

ראינו אם כן שהעבודה זרה והחמץ אין להם חשיבות מצד עצמם אלא רק כשמייחסים להם חשיבות. הוא הדין ענייני העולם הזה: אם האדם מייחס להם חשיבות רבה ומשליט אותם עליו, הם אכן שולטים בו. אדם המעוניין להשתחרר משעבודם, הריהו חייב לבטלם בליבו באותה מידה שהוא מבטל את החמץ בפסח או שהגוי מבטל את העבודה זרה שלו.

וכך מובא בגמרא: "יצר הרע בתחילה דומה לחוט של בוכיא (עכביש - רש"י) ולבסוף דומה כעבותות העגלה" (סוכה נב). פירוש הדברים: בהתחלה יצר הרע דומה לכורי העכביש - קל מאוד לקרוע אותם ואין צורך להשקיע מאמץ גדול לכך. אולם אם לא קורעים אותם בזמן, הריהם נעשים כחבלים העבים שקושרים בהם את העגלה לסוסים ומאוד קשה להשתחרר מהם. כמובן שתמיד אפשר לחזור בתשובה, אלא שבמידה והאדם הגיע למצב זה נדרשים כוחות עילאיים לתקן את המעוות.

ואם נשאל מי הפך את החוטים הדקים הללו לחבל עבה? התשובה היא: האדם עצמו! הכבוד והחשיבות שהאדם מייחס ליצר הרע 'עיבו' את החוטים והעניקו להם כוח ושליטה; אילו האדם היה מתגבר מההתחלה ומבטל את היצר כעפרא דארעא, הרי שהיצר הרע היה מגיע לכל היותר לכורי עכביש דקים.

כך מתארים חז"ל במדרש, שלעתיד לבוא הקב"ה מראה לאדם את יצר הרע; הצדיקים רואים אותו כהר גבוה, בוכים ואומרים: כיצד הצלחנו להתגבר עליו?! ולעומתם הרשעים רואים את היצר כחוט השערה וגם הם בוכים ואומרים: כיצד לא הצלחנו להתגבר על דבר כל כך קטן?! מוסיף הרב ואומר שבעולם הזה המצב הוא בדיוק הפוך: הצדיקים רואים את יצר הרע כחוט דק כיון שלא נותנים לו לגדול; הם מונעים ממנו להשתלט עליהם. לעומת זאת הרשעים רואים אותו כהר גבוה כיון שהניחו לו להתנפח ולהתעצם; רק שלעתיד לבוא אותם רשעים יראו את אותו חוט השערה הראשון שהתעצלו לקרוע ולכן יבכו, ואילו הצדיקים יראו את כל אלפי כורי העכביש שקרעו במשך כל ימי חייהם ועיניהם יולגו דמעות מתוך התרגשות גדולה: כיצד הצלחנו לכבוש הר כל כך גבוה?

שבת שלום יצחק חלבה

לעילוי נשמת אאמו"ר אברהם (אלברט) בן מרים חלבה, יוסף הכהן בן קלרה, מרשין בן ברנדו, אליהו בן עישה, חיים יוסף בן שרה, יעקב בן נעומי, יצחק בן חנה, דוד חי בן יפה, שלמה בן כזאלה, שלום בן שמחה, דוד הירש בן לאה, ויצמן מור בן גורג'יה, בנימין בן נדרה, שמחה דניאל בן שמואל ושרה, יצחק בן מול טוב מרת אמי אולגה בת קלרה, רחל בת יעקב רודובצקי, יהודית בת שרה, תמר בת שרה, יפה ענת בת מרים ת.נ.צ.ב.ה.

המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com ללא תשלום לזכויו הרבים

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד